

ПОТРЕБА ПОТПУНИЈЕ РАЗРАДЕ НЕКИХ ИНСТИТУЦИЈА У РЕПУБЛИЧКОМ УСТАВУ

Учинио бих најпре једну начелну напомену у погледу оног дела садржине републичког Устава који је потпуно идентичан са садржином савезног Устава. А тај део није мали — износи скоро половину текста републичког устава. По моме мишљењу, све оно што се налази у савезном Уставу не треба понављати у републичким уставима. И то са сасвим принципијелних разлога. Све оно што је заједнички договорено да буде јединствено или заједнички регулисано за целу Југославију односно за све социјалистичке републике и аутономне покрајине, треба само да буде предмет регулисања у савезном уставу, с тим да се обезбеди и јединствена примена тих уставних норми и институција у целој Југославији. На тај начин би се имала јасна слика онога што је федерално, без обзира на поступак и односе преко којих је дошло до онога што је федерално — заједничко за све републике и покрајине, дакле, онога што тиме постаје федерално, и само федерално без обзира на тако значајну улогу и вољу република и покрајина при одређивању шта ће бити федерално. Но, бојимо се да је сада касно улазити у ово питање, па га ми овде износимо само ради регистрације једног начелног прилаза који је другачији од оног који се у нашој уставној пракси по правилу спроводи.

У вези са извесним институцијама које посебно треба да регулише републички устав, рекао бих да у том погледу постоји прилично мањкавости. Управо у многим институцијама које ће постојати на нивоу републике, а у првом реду, у структури републике и под утицајем републике, мислим да је Устав републике пропустио да донесе поближе одредбе, већ по правилу не садржи ништа више него што је дао савезни Устав. Ја ћу као пример поменути интересне заједнице. У суштини о интересним заједницама у републичком Уставу нема скоро ни једна реч више, или само неколико речи више, од онога како су регулисане интересне заједнице у савезном Уставу. Мислим да то није добро, да је неправилно. Није само питање места и положаја закона основа за стварање интересних заједница, за њихову организацију или финансирање интересних заједница. Оно што се налази у савезном Уставу, налази се и у републичком Уставу. Да ли тако треба да буде? Чини ми се да то као прилаз није правилно. Вероватно не треба очекивати да интересне заједнице, ако је реч о нивоу на коме би се оне налазиле, буду постојале у некој већој мери на нивоу федерације. Биће их. Интересних заједница које ће постојати на

нивоу републике, биће много више. Основ њиховог стварања, самоуправно споразумевање, претходни друштвени договори, постојање закона, различитости, већи или мањи број, децентрализација постојеће структуре, — све је то сигурно ствар праксе одређених сектора. Међутим, мислим да ће интересне заједнице као институције, по природи нашег система скупљања средстава, бити далеко више везане за закон републике, а ако је то тако, онда прилази и регулисање треба да буду у уставу републике далеко подробније разрађени него што је то случај у уставу федерације, а не да се скоро од речи до речи врши преписивање.

Ако је реч о надлежности републике у појединим областима, мислим да је потребно даље прецизирање и јасноћа, можда и због тога што је дошло до извесних измена у погледу надлежности федерације, па због тога, кад је реч о надлежности републике, нема се јасна слика. Узмите питање облигација и облигационих односа, питање сукоба закона, и низ ствари у којима постоји несагласност између онога што је речено у савезном Уставу и онога што је речено у Уставу републике. Мислим да постоји низ таквих решења која би требало објаснити кад је реч о надлежности републике упоређене са надлежношћу федерације, посебно у погледу нормативне делатности.

Хтео бих овде исто тако да укажем на једну ствар која се тиче неких институција које ће имати великог значаја управо за обезбеђење јединства тржишта и јединства привредног система Југославије, напомињем и јединства привредног система Југославије, иако поглавље у Уставу Србије говори о јединству тржишта југословенског, а треба му додати и ово друго, јер говори се управо и о овом другом. То је питање самоуправног аутономног права, односно самоуправних споразума и друштвених договора. О карактеру ових институција, о законским текстовима који ће имати да регулишу ове институције, мислим да велике пропусте чини и савезни Устав, а републички Устав утолико више пропушта што овим питањима не посвећује више пажње. Јер, уколико су у питању самоуправни споразуми који имају карактер општег акта, вероватно они као такви треба да буду регулисани што је више републичким Уставом, у оној мери колико уопште треба да буду регулисани. Уколико су у питању самоуправни споразуми који имају карактер уговора и под претпоставком да су у питању имовинско-облигациони уговори а не статутарнога и статусног карактера, као што је уговор о заснивању основне организације или о међусобним односима људи у оквиру радне организације, онда су они вероватно предмет регулисања будућег облигационог законика или грађанског законика. Мислим да су нејасноће у овом погледу врло велике и кад се постави питање надлежности, тј. ко би имао да регулише одређене по квалитету и квалификацији различите могуће облике под различитим називима самоуправних споразума, тако да је у том погледу Устав републике пропустио да нам да извесна прецизирања која би више њему одговарала него што је то случај у погледу Устава Југославије. Ја се не бих овде задржавао на овом значајном, и врло значајном за наш правни систем проширењу тзв. екстернога самоуправног аутономног права, управо код институције самоуправних споразума, који ће опет бити по свом квалитету једним делом предмет на микро плану аутономног самоуправ-

ног права, али који ће управо на макро плану све више постојати као самоуправно аутономно право, што представља значајну новину у нашем правном животу.

Ја бих рекао пар речи само још о једној ствари, о питању јединства југословенског тржишта, о чему у Нацрту устава постоји посебно поглавље од 80. до 94. члана.

Имам утисак да се хтелo, и када се у целини посматра, да је требало регулисати три основне ствари када је реч о јединству југословенског тржишта. Питање — промета, питање — производње и питање — планирања. Мислим да је овом првом питању посвећено највише пажње. Због страха од затворености тржишта, од затворености промета, од верижности у промету робе, од тога што је промет у нашој прошлости био можда одлучујући у привредном животу Југославије, у смислу кретања. вероватно је због тога, можда и оправдано, том питању, питању промета и *de facto* и формално у уставним текстовима дато толико места. Међутим, мислим да је обрнуто пропуст што је толико мало места дато, и да ће за будућност бити још већа грешка што је управо мало дато места питању производње у вези са јединственим тржиштем. Другови, видите шта је са струјом и шта је са другим стварима о којима се могло договорити, а поготово што је дато мало места кад је реч управо с гледишта јединства југословенског привредног система, кад је реч о планирању. Не ради централизације. Ја управо говорим о републичком Уставу и о његовим нормама по овом питању, а не о савезном, али у аспекту, разуме се, јединства југословенског тржишта и јединства привреде, у погледу чега, као што рекох у члановима 80. до 94. мањкају ова друга два аспекта југословенског тржишта и то више него што би то смело да буде, нарочито када је реч о трећем аспекту — о аспекту друштвеног планирања. Истина, имаћемо закон, али ми стално говоримо да међуопштинске заједнице, месне заједнице треба регулисати више уставом — онда чини ми се да бар колико би то хтели, треба и планирање регулисати уставом, да је све то бар толико уставна категорија колико и питање, на пример, како се оснивају месне заједнице, колике могу бити, шта је са њиховим границама, како могу мењати своју територијалну надлежност, итд., итд. Хоћу да кажем, у погледу критеријума, или ћемо све то много више изоставити из устава, онда и ове ствари које говорим могу прећи и остати као законска материја, или ћемо у устав уносити низ других ствари, и у том случају ако има ствари које треба проширити онда је управо ово једна од таквих ствари.

Завршио бих са једном опаском, а то је да би вределo поразговарати и продискутовати, можда управо овде, о извесним предлозима и сугестијама које се чине у погледу самих институција, а не технике решења, које институције стоје у тесној вези са нашим друштвеним, друштвено-политичким и друштвено-економским системом. Проблем максимума земљишта, проблем личног рада, проблем система опорезивања, проблем јединства тржишта у вези са системом пореза, итд., у погледу чега, чини ми се, да су у нашим јавним дискусијама учињени предлози и чине се предлози, не кажем овде него у нашој јавности, који су тотално антисистемски, који су тотално антиразвојни, онако како ми замишљамо наше дру-

штво. Ја то кажем због тога, што су се некритички износила сва та разна мишљења у нашој јавности и у нашој штампи, па мислим да би задатак био колико политичких форума, толико и више форума као што је наш Факултет у наредном периоду времена, да се управо о тим питањима ствари разјасне, и то не да се увек брани, најчешће идејно-политички, него да се идејно-политички оспоре извесни предлози који су без икаквих разлога добили много места у нашој јавности. Мислим да би тиме допринели управо вредности онога што нови Устав доноси и нашем уставном систему у целини, не само тиме што ћемо објаснити и подржати оно што се предлаже него што ћемо и оспорити читав низ предлога који добијају каткада извесну масовну психолошку подршку, ко зна од којих кругова, а отпор томе није довољно обиман, није довољно систематичан. Чини ми се да наш допринос целокупности нашег друштвеног живота не би био мали ако би и са овог аспекта посветили потребну пажњу бар неким од тих питања.

Др Борислав Благојевић